

סימפוזיון: מגמות בתמיכה בישראל של הציבור והאליטה הפוליטית בארה"ב

הכנס השנתי של האגודה הישראלית למדע המדינה
במכללה האקדמית אשקלון, מאי 2015

יו"ר המושב: אמנון כוורי

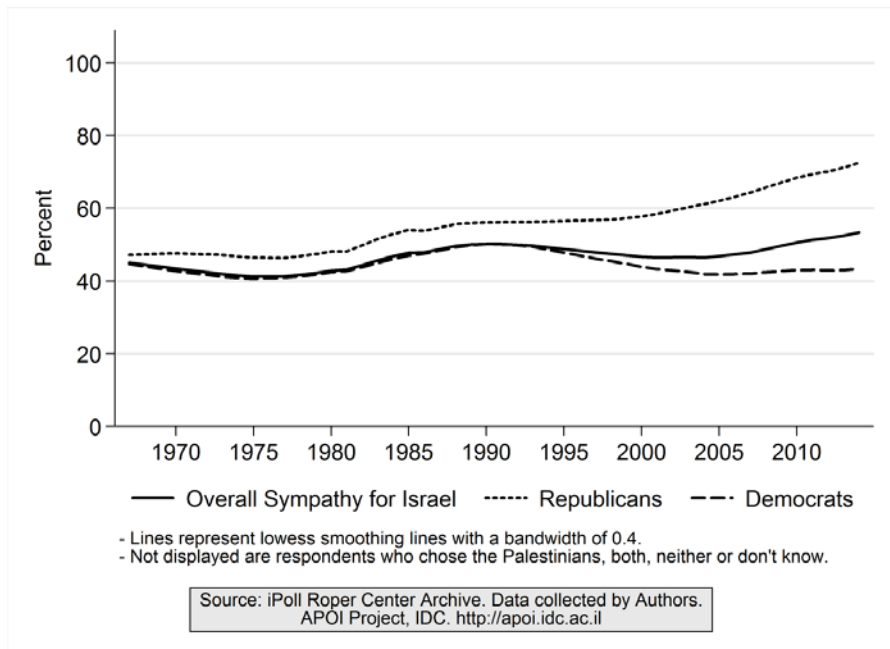
מבוא לסימפוזיון

היחסים המיוחדים בין ארצות הברית לישראל, ממערכות היחסים הביטורליות היציבות ביותר בעולם המודרני, נשענים על תמיכה ניכרת של ההנהגה הפוליטית בארה"ב ושל הציבור האמריקני. מאז הקמת המדינה הביעו נשיאי ארצות הברית וחברי שני בתי הקונגרס באופן עקבי את תמיכתם בישראל - תמיכה אשר באה לידי ביטוי במתן סיוע כלכלי וצבאי, בהתערבות בעימותים צבאיים ובהבטחת האינטרסים של ישראל בזירה הבין-לאומית בכלל ובמסגרת המשא ומתן לשלום בפרט. רוב הציבור האמריקני הביע אהדה רבה יותר לישראל מאשר למדינות ערב או לפלסטינים, תמך בהמשך התמיכה הכלכלית והצבאית בישראל וביקר את פעולות הממשל האמריקני כאשר זה לא תמך בישראל. ובתקשורת האמריקנית, נדמה שישראל נהנתה מהתעניינות רבה ומיחס אוהד בכיסוי האירועים הקשורים בה.

בעוד התמיכה בישראל והאהדה כלפיה היו ונשארו חזקות, בשנים האחרונות אנחנו עדים לשינויים בדפוסי התמיכה בדעת הקהל, בעמדות ההנהגה ובכיסוי התקשורתי של ישראל - מתמיכה שחוצה הבחנות פוליטיות ודמוגרפיות מקובלות לעמדות המבטאות את הפילוג המפלגתי הקיים בארה"ב. תרשים 1 מצביע באופן בולט על שינוי זה. התרשים מראה את מידת האהדה לישראל של הציבור האמריקני כפי שמבוטאת בתשובה לשאלה "למי מבין הצדדים בסכסוך יש לך אהדה גדולה יותר: לישראל או למדינות ערב/פלסטינים". שאלה זו נשאלה באופן דומה על ידי מספר גדול של סוקרים מאז קום המדינה, והתרשים הנוכחי מבוסס על 123 סקרים שנערכו משנת 1967 ועד היום. הקו הרציף מראה את העקביות באהדה לישראל לצד עלייה הדרגתית בעשור האחרון - עלייה שמקבלת הד תקשורתי רחב. לעומת מגמה

זו, הקווים המקווקווים מראים את השינוי באהדה של הרפובליקנים והדמוקרטים. עד שנות התשעים של המאה העשרים ההבדלים המפלגתיים היו קטנים (למרות תמיכה גבוהה יותר בקרב הרפובליקנים). ואולם, החל מאמצע שנות התשעים ניכרת מגמה גוברת של קיטוב בין מצביעי שתי המפלגות - יותר ויותר רפובליקנים מבטאים אהדה לישראל ובמקביל חלה ירידה במספר הדמוקרטים שמביעים אהדה לישראל. הפער ביניהם עומד היום על למעלה משלושים אחוזים.

תרשים 1: מגמות באהדה ציבורית לישראל בארה"ב בחלוקה מפלגתית

במחקרים שונים שערכנו בקבוצת המחקר ובמחקרים של עמיתינו לתחום ניתן לראות שתהליך דומה קורה גם בקרב ההנהגה הפוליטית בארה"ב. מספיק להסתכל על אופי השיח הפוליטי הנוכחי בארה"ב, על העימות בין הרפובליקנים והדמוקרטים בנוגע להזמנתו של ראש הממשלה בנימין נתניהו לנאום בקונגרס (פעמיים בשנים האחרונות), או על הביקורת בתקשורת על הנתק בין הממשלה הישראלית והממשל האמריקני, כדי לראות את הביטוי של הנושא בשיח הפוליטי-מפלגתי.

אם כן, מה מסביר את התמיכה ארוכת השנים בישראל ואת השינויים בתמיכה - בציבור, בהנהגה ובתקשורת? האם אפשר להצביע על מגמות בתמיכה בישראל לאורך זמן? מה מניע שינוי בתמיכה: האם הציבור האמריקני עומד בבסיס התמיכה בישראל ומשפיע על ההנהגה והתקשורת? האם ההנהגה מכתובה את התפיסה האוהדת? או שמא התקשורת היא שמובילה תמיכה זו?

רוב המחקרים שבדקו נושא זה הם מחקרים היסטוריים איכותיים הבוחנים את טיב היחסים בין המדינות באמצעות מחקר מעמיק של אירועים בולטים או של תקופות פוליטיות מוגדרות, כגון היחסים בין המדינות בתקופת נשיא זה או אחר. מחקרים אלו מראים את ההשפעה של קשרים אישיים בין מנהיגים או עוזריהם, את החשיבות של קבוצות אינטרס בולטות וכן את שיתוף האינטרסים בנושאים שונים. ואולם מחקרים אלו אינם מספקים בחינה שיטתית של היחסים בין המדינות אשר חוצה את גבולות הזמן והאירועים. לצורך כך יש לבנות מאגרי נתונים גדולים אשר מאפשרים בחינה של מערכת היחסים ומתן ביטוי ראוי לדפוסים קיימים ולגורמים המשפיעים על דפוסים אלו או פוגעים בהם.

לשם כך הקמנו במרכז הבינתחומי בהרצליה קבוצת מחקר, American Public Opinion toward Israel (<http://apoi.idc.ac.il>), אשר אוספת לאורך זמן נתונים בדבר התמיכה בישראל בקרב ההנהגה, הציבור והתקשורת בארה"ב, ומנתחת אותם. מטרת הקבוצה להצביע על מגמות, לחבר בין רמות המדידה השונות ולנסות להבין את מקור התמיכה בישראל בחברה ובפוליטיקה האמריקנית. מעבר לערך המחקרי שיש באיסוף הנתונים ובניתוחם, אנחנו סבורים שהעושר בנתונים והבנת המגמות יאפשרו למקבלי החלטות להבין טוב יותר את טיב היחסים עם ארצות הברית, עם חלקים שונים באוכלוסייתה, עם קבוצות שונות של תמיכה בהנהגה או עם מקורות תקשורת שונים.

למעט המאמר הפותח של ד"ר ג'ונתן ריינהולד, במאמרים בגיליון זה מוצגים חלק מהמחקרים של הקבוצה, כפי שהוצגו בכנס השנתי של האגודה הישראלית למדע המדינה במכללה האקדמית אשקלון במאי 2015 על ידי תלמידי המחקר שהובילו אותם. את הגיליון נועל מאמרו של ד"ר שלמה אגוז, אשר היה המגיב במושב בכנס, המסכם את הממצאים ומציע רעיונות לבחינה מעמיקה יותר של הנושאים.

המאמר הפותח של ד"ר ג'ונתן ריינהולד מצביע על השורשים התרבותיים של התמיכה בישראל בארה"ב. מאמר זה מבוסס על ספרו החדש הדן בנושא

זה ושופך אור על הקשר בין התמיכה בישראל לתרבות האמריקנית, וכן מצביע על השינויים בשנים האחרונות בדפוס התמיכה של קבוצות פוליטיות שונות - דמוקרטים וליברלים מצד אחד ורפובליקנים ושמרנים מצד אחר. שינויים אלו עומדים בבסיס הצורך שלנו לחקור את הנושא בכלים אמפיריים.

המאמר של שיר מרום מלניק וד"ר אמנון כוורי מתמקד בקבוצת מיעוט אחת בציבור האמריקני - האוכלוסייה ההיספנית בארה"ב. אף שההיספנים מהווים היום רק אחוז קטן מתוך כלל האוכלוסייה, חוקרים רבים מצביעים על חשיבותם הפוליטית בשל הגידול הדמוגרפי המהיר של קבוצת מיעוט זו והעמדות הפוליטיות שהיא מאמצת בכניסתה לתוך הפוליטיקה האמריקנית. המאמר מראה כי בעוד ההיספנים מגיעים לארה"ב עם עמדות בלתי מגובשות בנוגע לישראל (ואולי אף מעט ביקורתיות), הם עוברים תהליך היטמעות בחברה האמריקנית שמשפיע גם על אימוץ עמדות פרו-ישראליות.

שני המאמרים הבאים עוסקים בקונגרס האמריקני. המאמר של ד"ר אמנון כוורי ואילן נייער בוחן את הפעילות החקיקתית של חברי הקונגרס (בית הנבחרים בלבד) בנוגע לישראל משנת 1973 ועד שנת 2012. הכותבים מצביעים על מגמת עלייה בחקיקה הפרו-ישראלית המתבטאת במספר הצעות החוק (והחלטות) ובמספר חברי הקונגרס המעורבים בהן. ניתוח של המעורבים בהצעות החוק משנת 2001 מעיד על הפילוג המפלגתי בנושא זה, ובעיקר על עלייה במעורבות רפובליקנים בחקיקה פרו-ישראלית.

המאמר של גיא פרידמן מתמקד בקונגרס ה-113 (2013-2014) ובוחר היבט אחר של ביטוי אהדה מצד חברי הקונגרס - השימוש בטוויטר ככלי להבעת עמדה פוליטית. מקרה הבוחן של פרידמן הוא מבצע צוק איתן בקיץ 2014. בדומה לממצאים של כוורי ונייער, פרידמן מראה שרפובליקנים נוטים לעשות שימוש רב יותר בכלי זה לצורך ביטוי עמדתם התומכת בישראל.

המאמר של ד"ר מורן ירחי, שירה פינדייק וד"ר אמנון כוורי בוחן מגמות בסיקור התקשורת של ישראל בתקשורת האמריקנית הכתובה. על פי הממצאים, למרות הירידה בבולטות הסיקור בעשור האחרון, ישראל עדיין תופסת מקום נכבד בסיקור חדשות החוץ (במיוחד בתקופות של התעצמות הסכסוך). מבחינת נושאי הסיקור, לאורך שנות השמונים והתשעים של המאה העשרים הנושא "שלום" זכה לבולטות הרבה ביותר בין הנושאים המסוקרים, ומתחילת שנות האלפיים (עם פרוץ האינתיפאדה השנייה) הנושא "סכסוך" זוכה להתייחסות הנרחבת ביותר.

המאמר של רפאל בן לוי מרחיב את היריעה ובוחר את דעת הקהל בעולם כלפי ישראל על בסיס סקר שנערך ב-45 מדינות בעולם. המאמר מצביע על גיוון רחב בדעות - החל ממדינות שבהן ניכרת הזדהות חזקה עם ישראל, דרך מדינות עם מידה רבה של ניטרליות עד למדינות שבהן הובעו דעות נחרצות נגד ישראל. בן לוי בוחר את הגורמים להבדלים ומראה כי לזהות הדתית יש השפעה כבדת משקל על מידת האהדה לישראל.

השילוב של המחקרים הללו מציע כר נרחב לפעילות מחקרית אשר קשורה לתהליכים מרכזיים העומדים בבסיס הקשר בין שתי המדינות. אני מודה לאגודה הישראלית למדע המדינה שאפשרה לנו להציג את עבודת קבוצת המחקר ולחברי מערכת כתב העת פוליטיקה שניאותו לפרסם את המחקרים בגיליון אחד במשותף. אני מודה גם לגופים השונים אשר תמכו ותומכים במחקרים אלו: לקרן הלאומית למדע, למכון הרצל לחקר הציונות, למרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים ולמכון ישראל בושינגטון; וכן למרכז הבינתחומי, לבית הספר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, ולמכון למדיניות ואסטרטגיה על תמיכתם בהקמת קבוצת המחקר.